

zdravje in premoženje naroda. Žrtve teh »ju-naštev« polnijo bolnice, kolikor ne pridejo že takoj v mrtvašnice. In kako je pri nas? Kar priznamo si našo slovensko sramoto in nič se ne ponašamo s svojo prosveto in svojo lažno kulturo, dokler ne zatremo te sramote, ki navdaja človeka z grozo in strahom. — »Nova doba«, 23. VIII.

— I Delo krščanskega učiteljstva je naslov uvodnega članka v »Slovenec« od 11. sept., v katerem opredeljuje pisec stališče ob štiridesetletnici »Slomškove družbe«.

— I Ob 40 letnici »Slomškove družbe«. Pod tem naslovom priobčuje »Slovenec« od 10. sept. članek, v katerem ugotavlja tudi sledeče: Vzdržali so 40 let! Ali samo vzdržali? Ne, tudi zmagali smo. Nič več nas liberalni tovariši ne hodijo preštevati in opazovati, kadar gremo na svoja zborovanja, kot so to delali ob začetku. Nič več nas ne napadajo po svojem stanovskem in liberalnem časopisu. Izumrli so tudi tisti stanovski tovariši, ki so nam odrekli državni kruh! Zmaga pa še ni popolna. Ob prehodu v peto desetletje se zavedamo, da so sovražniki krščanske vzgoje še aktivni, toda skriti in zato tem bolj nevarni. Premeteno urejujejo svoja glasila, da niti naši ljudje ne zapazijo, kam jih hočejo zapeljati; svoja društva ustanavljajo in vanje sprejemajo tudi naše ljudi, celo v odbore jih volijo, samo da nam mešajo pojme in se morejo sklicevati nanje v primeru potrebe. In kaj nas čaka?

— I Šola oddajo v najem je naslov članka v »Jutru« od 18. sept., v katerem čitamo med drugim tudi te ugotovitve: Pred nekaj leti je poučevala na šoli nekaj mesecev učiteljica - novinka sama, dasi je šola štirirazredna in je otrok za pet razredov. Kaj so delali z njo oproščenci, ko so se vrnili v šolo, ve povedati ona. To pripovedovanje je grenko, grenkeje od marsičesa, kar vzdamo včasih oblast, da prislunke in »pomaga«. Kakšni so bili učni uspehi, če učenci niso hoteli niti vstati, ko je vstopila v razred učiteljica, stoji na dlani. Šolski upravitelj, ki je prišel v to zmedo, je razmere na šoli uredil in že so se jele kazati posledice krepkega vodstva na šolskih uspe-

hih. Zdaj pa je upravitelj premeščen nekam v Haloze. Pravijo, da po lastni prošnji. Premeščen je bil tudi tretji učitelj, tako da je ostala na štirirazrednici žena bivšega upravitelja sama. Ko drugod po naši deželi primanjkuje šolam razredov, ko odpirajo vzporednice in grade nove šole, kjer mladi učitelji preizkušajo svoje moči, se farani Sv. Bolfenka bavijo z mislijo, kako in komu bi oddali v najem šolo. Ni jim namreč potrebna. — Ne da bi ne bilo otrok — bog ne daj, nasprotno, prirastek na otrokih je leto za leto večji. Tudi potreba po učenju je kričeča, le učiteljev ni. Tu in tam namreč šolska oblast pozabi, da je šola tudi pri Sv. Bolfenku v Slovenskih goricah.

— I Maturanti srednjih šol na učiteljskih. V zvezi s čl. 2. uredbe ministrskega sveta št. 11.01 od 20. avgusta 1940., po katerem se v peti razred učiteljske šole lahko vpisujejo tudi učenci in učenke, ki so napravili višji tečajni izpit, je prosvetni minister izdal odlok IV. št. 99.83 od 30. avgusta letos, da se v šolskem letu 1940./41. otvori novi peti razred učiteljske šole za učence z višjim tečajnim izpitom v srednji šoli. Novi peti razred bo odprt v učiteljskih šolah v Beogradu in sicer moški oddelki 40, ženski oddelki 40 učencev, v Kragujevcu 40 učencev, v Novem Sadu 40 učencev, v Jagodini 40 učencev, v Pirotu 40 učencev, v Banjaluki 40 učencev, v Sarajevu 40 učencev, v Užicah 40 učencev, v Šabcu 40 učencev, v Ljubljani 40 učencev, v Mariboru 40 učencev, na Cetinju 40 učencev, skupaj 560 učencev. Pouk v teh razredih bo potekel po posebnem programu, ki bo naknadno predpisan. (»Jutro«, 1. sept.)

— I »Slovenec« od 27. avg. razpravlja v svojem članku o potrebi gozdne šole. Predvideva v banovini dve taki šoli in sicer za bivšo mariborsko in za ljubljansko oblast. To šolo naj bi pohajali otroci z začetnimi organskimi napakami, kakor: obolenje pljučnih žlez, srčna hiba, nagnjenje k tuberkulozi, slaba telesna konstitucija, šibkost živčnega sistema in slabokrvnost. Izključeni pa bi bili iz gozdne šole otroci z infektivnimi boleznimi in oni, ki so aktivno tuberkulozni.

Naša gospodarska organizacija

Ustanovni občni zbor Učiteljske tiskarne, d. d. v Ljubljani

Po predpisih zadružnega zakona iz leta 1937. so se morale zadruge omejiti pri svojem poslovanju le na svoje člane ali se pa presnovati iz zadružne v kako drugo v zakonu dovoljeno obliko.

Zadružni zakon je tudi predpisal čas, v katerem se morajo zadruge prilagoditi predpisom zakona ali pa izvršiti preobrazbo.

Tudi Učiteljsko tiskarno je primoral zakon, da se preobrazi, ker ni bila v skladu z novim zadružnim zakonom, niti se ni mogla njemu prilagoditi. Predsedništvo Učiteljske tiskarne je zaradi tega iskalo pot iz nevdržnih razmer.

Pri iskanju oblike, ki naj bi bila primerne našim razmeram in željam, in pri informativnih posvetovanjih odbora in nadzorstva Učiteljske tiskarne se je prišlo do zaključka, da je za njo najprimernejša preosnovna oblika delniška družba z delnicami v višini prejšnjih zadružnih deležev.

Na zadnjem rednem letnem občnem zboru Učiteljske tiskarne v mescu aprilu je predsedništvo obvestilo in obrazložilo članstvu zahteve zakona in obliko delniške družbe, ki bi za njo prišla v poštev pri preobrazbi.

Na osnovi sprejetega sklepa občnega zbora se je pooblastilo predsedništvo, da vse pripravi za preosnovo Učiteljske tiskarne, zadruge v Učiteljsko tiskarno, delniško družbo.

Sestavila so se pravila in predložila v potrditev kralj. banski upravi, ki jih je potrdila v obliki, kakršna so bila predložena vsem delničarjem in ustanovni skupščini.

Tako se je vršil v nedeljo, dne 15. sept. 1940., ob 10. uri ustanovni občni zbor Učiteljske tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Zanimanje za ustanovni občni zbor je bilo med učiteljskim velikim. Udeležba je bila prav lepa. Kljub zelo neugodnemu vremenu so prišli tovariši iz vse Slovenije. Oni, ki so bili zadržani, so poslali pooblastila. Pri tej priliki moramo pohvaliti zavednost našega stanu.

Po odpravljenih predpisanih formalnostih je predsednik Učiteljske tiskarne tovariš Ivan Michler otvoril ustanovni občni zbor, ki se je vršil v prostorih Učiteljske tiskarne.

1. točka dnevnega reda, je obsegala sklopanje o ustanovitvi delniške družbe in končno veljavno določitev pravil, kakor jih je odobrila kralj. banska uprava.

Po kratki debati, pri kateri so se iznesli nekateri nasveti, so se pravila soglasno potrdila.

2. točka dnevnega reda, volitve prvega upravnega odbora, so se vršile z vzklikom. Na predlog tovariša Supančiča so bili soglasno izvoljeni sledeči tovariši:

Rado Grum, šol. nadz. v pok. v Ljubljani; Jela Likar, učiteljica v Dev. M. v Polju; Ivan Michler, šol. upravitelj na Viču; Josip Napokoj, šol. uprav. v Moravčah; Janko Pogačnik, učitelj v Celju; Karel Stravs, šol. uprav. v Dol. Logatecu; Ivan Womer, šol. upravitelj v Mariboru.

Tovariš Michler se zahvali za zaupanje in preide k 3. točki dnevnega reda: Volitev v nadzorni odbor, ki so se tudi izvršile z vzklikom.

Predlagani in izvoljeni so bili: Ciril Dequal, šol. uprav. v Mozlju; Alojzij Kolenc, učitelj v Zagorju; Vekoslav Mlekuž, učitelj v Ljubljani;

Jožko Serajnik, šol. uprav. v Mojstrani; Stane Vrhovec, šol. uprav. na Logu pri Brezovici.

Namestniki so:

Pavel Herbst, šol. uprav., Cerklje ob Krki; Franjo Hanjšek, š. uprav. v Kramarovicah.

Pri slučajnostih sta se oglasila tovariša Šmajdek in Ogorelec, ki sta želela neka pojasnila glede pravil.

Predsednik zbora Michler jima je ustregel, raztolmačil in razjasnil točki, ki sta jih želela, na kar je bil občni zbor zaključen.

Učiteljska tiskarna je naše največje in najkrepkejšo gospodarsko podjetje učiteljskega stanu v Jugoslaviji. Tudi je prva in edina delniška družba, ki je last učiteljskega. Naš stan ima v njej temelj vse svoje gospodarske organizacije. Njen razvoj je naš interes in je odvisen od nas samih. Njena okrepitev bo služila naši organizaciji pri njenem delu in stremeljenju za zboljšanje pravnih in socialnih razmer učiteljskega. Učiteljska tiskarna gre za zaupanjem v bodočnost in se nadeja, da bo našla med našim stanom polno zaupanje in razumevanje, kakor ga je imela do sedaj. Prospeh Učiteljske tiskarne je tudi prospeh nas vseh. Naše delo naj bo povsod njena moralna in gmotna podpora. Brez truda, dela in žrtve ni boljše bodočnosti. Sedanji rod mora delati za bodočega. To je dolžnost vsakega stanu.

— g Samopomoč učiteljskih otrok. Obveščamo vse zadružnike, naj od oktobra dalje nakazujejo prispevke samo po tistih položnicah, ki jih bodo prejeli od oktobra dalje. Stare poštnice položnice niso več veljavne.

Načelstvo.

Učiteljski pravnik

— § Prispevek občini za gradnjo zaklonišča. Neka občinska uprava je predpisala učiteljskemu 20% prispevek od neposrednih davkov za gradnjo zaklonišča in to na podlagi sklepa občinskega odbora po § 109. zakona v občinah z dne 14. marca 1933., ki se glasi: »Občinski odbor more v primeru potrebe skleniti, da se izvestna javna dela izvrše z delovno silo prebivalcev občine samih.« Torej kuluk. — Ker so prejemki državnih uslužbencev in upokojencev po § 97./2 zakona o uradnikih z dne 31. marca 1931. oproščeni vseh samoupravnih doklad, med katere spada tudi ob občine predpisan gori naveden prispevek, niso dolžni plačati tega prispevka drž. uslužbenici. Finančna sredstva za zaščito pred zračnimi napadi se določijo v občinskem proračunu smiselno čl. 19., točka 1/e uredbe z dne 13. aprila 1939. — (Služ. list, kos 36 iz leta 1939.)

— § Ročni katalog 1940./41. V poglavju »napredovanja« v 5. odstavku — zadnji vrsti na strani 104. se mora glasiti pravilno »1« in ne »2« stopnje, zato prosim, da izvolite popraviti to tiskovno pomoto. V. G.

— § Ročni katalog 1940./41. Ali ste že naročili ta prepotreben priročnik, ki vsebuje vse najnужnejše zakonske določbe in uredbe — obrazce za vloge — tabele plač — davka itd., zase in za učiteljsko knjižnico?

Mladinska matica

— mm TOVARIS! TA TEDEN BODI POSVEČEN AGITACIJI ZA »NAS ROD!« ŠTEVILO NAROČNIKOV NE SME PASTI!

Z AGITACIJO ZA MLADINSKO MATICO VRŠI UČITELJSTVO VAŽNO KULTURNO POSLANSTVO!

— mm Ogromno delo Mladinske matice za popularizacijo slovenske mladinske knjige kažejo sledeče številke: V 13 letih je izdala naša knjižna založba 11 letnikov »Našega roda«, 47 knjig rednih in 13 knjig izrednih izdaj v skupni nakladi, ki že presega 1.300.000 izvodov. Če bi postavili knjigo nad knjigo, bi kup knjig presegel 9 km višine in bi bil višji kot najvišja gora na svetu. Če bi položili knjigo poleg knjige, bi bila strnjena vrsta knjig 234 km dolga. Naklada knjig Mladinske matice se približuje že tretjini celotne naklade vseh do sedaj v slovenski izdanih mladinskih knjig. To je veliko kulturno delo, ki ga tiho in požrtvovalno vrši naše učiteljstvo.

— mm Prvo številko XII. letnika »Našega roda« so povsod radostno sprejeli. Učiteljstvo — zato, ker ve, da je list v veliko oporo pri šolskem delu, učenci, ker je izredno pester in poln originalnih zamisli. »Naš rod« je vzbudil veliko pozornost tudi v literarnem svetu. Nemala senzacija je, da se je Vladimir Levstik, ki priobčuje uvodno povest v »Našem rodu«, po tolikem času zopet spravil na mladinsko povest. Novo številko »Našega roda« je laskavo ocenilo tudi naše časopisje. Pod naslovom Uspešna pota »Našega roda« priobčuje »Jutro« z dne 13. septembra med drugim: S pravkar izšlo prvo številko je naša najbolj razširjena mladinska revija »Naš rod« nastopila dvanaesti letnik. Enajst zaključenih letnikov tega večje urejevanega časopisa je s svojo pestro vsebino in skoraj že razkošno ilustrativno opremo najboljši dokaz pomena, ki ga ima »Naš rod« za slovensko mladinsko književnost. Prvi zvezek novega letnika kaže, da ne bo zaostajal za prejšnjimi letniki. Nasprotno, zdi se celo, da jih bo v nečem pogledu prekosil. Srečna je bila misel, da bo »Naš rod« v novem letniku posvetil vsako številko kakšnemu znanemu slovenskemu mladinskemu pisatelju, in sicer tako, da bo prinesel na naslovni strani njegovo sliko, na uvodnem mestu pa za mladino prirejen intervju. — V nadaljnjem se mudi ocenjevalec pri posameznih prispevkih v listu ter s posebnim poudarkom beleži Levstikovo uvodno povest. Ocenjo zaključuje s sledečim odstavkom: Med članki so obilno posejane ilustracije, ki samo povečujejo vtis pestrosti in zanimivosti tega mladinskega lista, ki je v čast Mladinski matici in svojemu uredniku, pisatelju Josipu Ribičiču. Tudi »Slovenija« z dne 13. septembra pozdravlja prvo številko novega letnika »Našega roda«, ustavlja se dalje časa pri Levstikovem prispevku, J. Zupančičevi uvodni besedi in ilustracijah M. Gasprija ter dodaja: Uredništvo »Našega roda« ima namreč že dalje časa navado, da daje povesti, nekatere pesmi, pa tudi poučne sestavke, ki jih prinaša, ilustrirati slovenskim umetnikom. Ni treba posebej poudarjati, da je to za mladinski list zelo primerno, ker dobi mladina s pomočjo dobrih ilustracij neprimerno bolj živo predstavo o tem, kar bere. Ostala vsebina številke je pisana kakor navadno. V nasprotju z nekaterimi starejšimi listi te vrste, ki izhajajo iz trdno določenih svetovno nazorskih osnov in jih strankarska opredeljenost včasih nekoliko omejuje, ima »Naš rod« vse pogoje, da postane naš najboljši mladinski list. V celoti precej laskavi oceni pa dodaja »Slovenija« še, da se bo moral list otresti »še nekaterih strankarskih primesti, ki še včasih zaidejo na njegove strani, in postati tudi po duhu popolnoma slovenski. Kam kritik tu meri, je malo težko razumeti.

— mm Razstava slik Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu je vzbudila veliko pozornost. Na razstavi so tudi nekatere Debenjakove dovršene ilustracije. V intervjuju, ki ga je imel kulturni referent »Slovenca« z umetnikom, govori Debenjak tudi o sodelovanju pri »Našem rodu«. Urednik »Slovenca« pa je »Naš rod« izpremenil v »Novi rod«. Ali se je zgodilo to namenoma ali je pomoto zakrivil tiskarski škrt? — »Naš rod« je prvi izmed slovenskih revij objavil Debenjakove ilustracije. Uredništvo »Našega roda« je pritegnilo navedenega umetnika med svoje sodelavce še preden je odpotoval na študijsko potovanje v Pariz, torej v dobi, ko je prebival še v Beogradu in je bil v Sloveniji še docela neznan.

— mm »Slovenec« o knjigah Mladinske matice. O zadnjih naših rednih izdajah je prinesel »Slovenec« z dne 27. julija t. l. daljšo oceno. V uvodu govori ocena o načinu izdajanja knjig pri Mladinski matici, nato pa prinaša podrobno vsebino vsake posamezne knjige. O Adamičevi knjigi »Ljudje v viharju« zaključuje kritik takole: To je dolga zgodba burnih dogodkov, ki jih doživlja Matjažek... Pripovedovanje obeh vzporednih zgodb teče prav gladko, zlasti pa je za mladinsko povest važno, da je Adamič med resne in težke dogodke vseskozi vpletal tudi

vesele in komične prizore, kajti le na ta način moremo upati, da bo mladina to, sicer resno zgodbo, z zanimanjem in napetostjo brala od začetka do kraja. Zlasti pomembno vlogo v komičnih prizorih je pisatelj namenil oslu Jaki kakor tudi Matjažu samemu. Upor sam in nastajanje Jugoslavije ter vtisi tega nastajanja med slovenskimi vojaki na fronti so prav lepo in zanimivo prikazani. Tako ima knjiga, kot je za mladinsko povest tudi primerno, poleg estetskih vrednot tudi vzgojne, zlasti narodnovzgojne vrednote v sebi. Gotovo ne morejo ostati brez vpliva na mladino izpodbujajoči stavki, kakor jih govori n. pr. dijak Petruš svojim tovarišem. Povest pa ima sama na sebi še ta pomen, da v lepi in prikupni obliki poučuje našo mladino o naši narodni zgodovini in nastanku naše svobodne države. Kar pa je še posebej omembe vredno, je to, da prav v današnji čas spada popisovanje vojske. Pisatelj se je lepo vživel v način otroškega doživljanja vojske in njenih grozot, kar se seveda povsem loči od pravilnega gledanja na vojne viharje. Povest vsebuje mnogo življenjskih resnic, je pa tu in tam kak dogodek psihološko manj verjeten. Povest je ilustriral Božidar Jakac z inicialami in precejšnjim številom drugih slik, ki pojasnjujejo tekst. — O Ribičičevih Upornicah pravi kritik, da je povestica za naše najmlajše. Ob primernih ilustracijah Trčkove popisuje pisatelj življenje v čebelnem panju. Popisuje ga seveda v obliki basni, ki vsebuje premnogo življenjskih modrosti, v resnici pa je samo zunanji popis naravnega dogajanja med čebelami. Sledi kratka vsebina knjige. Kritik dodaja še: Tako je pisatelj pokazal našim najmlajšim v prikupni povestici življenje čebel v čebelnjaku, obenem pa jih je poučil, da je le v slogi moč, da smo na svetu drug drugemu potrebni in da ljubezen premaga vse težave in neprijetnosti človeškega življenja. Slog je preprost, čebele na mnogih mestih govore kar v rimah. — O Kunaverjevih »Zakladih sveta« piše kritik: Tretja knjižica v zbirki Mladinske matice je iz znanstvenega sveta. Govori o človeku, kako je postal gospodar na zemlji. Pozna je vse njene zaklade, zaklade, ki leže globoko v zemlji in morju, zaklade, ki rastejo in uspevajo na zemljskem površju, in zaklade in moči, ki se skrivajo v tajnih silah tekočih voda. Svobodno razpolaga z njimi in jih izrablja. Nato citira kritik odstavek iz uvoda knjige in podaja njeno kratko vsebino. — Ocenjo zaključuje dobesedno takole: Tako tudi letošnje knjige Mladinske matice nudijo našim otrokom dovolj lepega in koristnega. Naj mladina po vsem tem marljivo sega!

Novosti na knjižnem trgu

— k Obrazovanje volje. Spisal Radmilo St. Vučić. Delo je izšlo v založbi Savremene biblioteke v Beogradu ter prinaša na 121 straneh v cirilici sledeča poglavja: A. Uvodni del: I. Princip ekonomije in duševnem življenju, II. Princip ekonomije in volja. — B. Ekonomija volje: I. Prirodna ekonomija: funkcionalno oblikovanje volje, II. Mehanična ekonomija: vezbanje volje, III. Znanstveno zasnovana ekonomija volje. V tem poglavju je poseben važen odelček pod naslovom: Delo in šola. — C. Zaključek, ki prinaša pregleden posnetek najvažnejših misli. Knjiga razširja poleg pedagoškega tudi splošno znanje, ko razpravlja o ekonomiji sil v prirodi, pri primitivnih ljudstvih in v današnjih kulturnih in razgibani družbi, ko se teži po najracionalnejšem izkoriščanju vseh sredstev. Ekonomija volje pa je važnejša pri duševnem delu, ki pripomore, da se z najmanjšim naporom doseže največji uspeh. Knjiga nas povede na znanstveno gledanje ekonomije volje. Pisec je uporabil pri tem delu ogromno literaturo. — Knjiga je priporočljiva za pedagoge, ki hočejo ustvarjati aktivno in delavno šolo. Stane 16 dinarjev.

— k Slava Slomšku, priročnik za Slomškove proslave. Sestavila E. Bojc in L. Kramolc. V samozaložbi je izšel 24 strani obsegajoči priročnik z obširnimi člankom Slomšek naš buditelj, nekaj deklamacijami in mladinskimi zbori. Za deklamacije in mladinske zборе so izbrane samo Slomškove pesmi. Cena: 16 din.

ČEBULICE TULIPANOV IN NARCIZ

z imeni odda šolski upravitelj v Iški vasi, pošta Ig.

FR. P. ZAJEC
Izprašen optik in urar
LJUBLJANA
sedaj Stritarjeva ulica 6,
pri franciškanskem mostu

Vsakovratna očala, daljnogledi, barometri, toploмери, higrometri itd. — Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine. Ceniki brezplačno. Kvalitetna optika.

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

prporočata veliko izbiro damskega in moškega blaga, preproge, zastore, odeje, perje, puh itd. Postrežba solidna!